

Received : 9 February 2022

Revised : 24 November 2022

Accepted : 19 December 2022

นาฏยลักษณะระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร Characteristics of Thai dance by Naresuan University based on Mangkala Band

ณัฐธยาน์ มงคะสิงห์¹

Nattaya Mongkasing

ณัฐภรณ์ รัตนชัยวงศ์²

Nataporn Rattanachaiwong

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author e-mail : S61563806020@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทย รำเดี่ยว ชุดอุบายพระยาอนุชิตจักรกฤษณ์พิพรรธพงศา มีงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร และเพื่อศึกษานาฏยลักษณะการแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์การแสดง ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิดของการสร้างสรรค์ระหว่างของคณาจารย์และกลุ่มนิสิตมีความแตกต่าง เนื่องจากว่ากลุ่มคณาจารย์ได้นำเสนอแนวคิดการสร้างสรรค์ภายใต้กรอบตามนโยบายของมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนกลุ่มนิสิตนำเสนอภายใต้กรอบของโครงการสร้างงานทางด้านนาฏยประดิษฐ์ ของภาควิชาศิลปะการแสดง สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ในหลักสูตรการเรียน 2. กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร มีกระบวนการสร้างสรรค์ 7 ขั้นตอน คือ 2.1 ศึกษาค้นคว้า 2.2 เลือกเพลง 2.3 กำหนดรูปแบบเนื้อหาและขอบเขต 2.4 ออกแบบท่ารำ 2.5 คัดเลือกนักแสดง 2.6 ออกแบบองค์ประกอบการแสดงอื่น และ 2.7 การปรับแก้ไขการแสดง และ 3. นาฏยลักษณะการแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร ทั้ง 4 ส่วนหลัก คือ 3.1 ดนตรี 3.2 เครื่องแต่งกาย 3.3 อุปกรณ์การแสดง และ 3.4 การแสดง รวมถึงการจัดวางดนตรี และรูปแบบการแสดงมีความแตกต่างกัน ทำให้นาฏยลักษณะระบำมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวรไม่ชัดเจนในเรื่องนาฏยลักษณะมากนัก ซึ่งเป็นผลมาจากกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน โดยผลงานของคณาจารย์เกิดจากสิ่งที่อยู่ในจังหวัดพิษณุโลกเท่านั้น แต่ผลงานของนิสิตเกิดจากแรงบันดาลใจในท้องถิ่นอื่น เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงาน

¹ นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² ที่ปรึกษางานวิจัย สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

คำสำคัญ: นาฏยลักษณ์, ระเบียบสร้างสรรค์, วงมังคละ, มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

The purposes of this research were to study the concept, the process of creating creative dance performances and the characteristics of creative dance performances using by the Mangkhla Band of Naresuan University. This is the documentary and the qualitative research with structured interviews from two groups of key informants which is the faculty members and the students be a create. The results of the study were as follows: 1. There was a difference in the concept of creating creative dance performance using by the Mangkhla Band of Naresuan University because the faculty members presented their ideas within the university's policy framework, whereas the students presented with the project to create work on the choreography framework in the study course of the department of Performing Arts, the department of Thai Dramatic Arts. 2. The process of creating creative dance performances using by the Mangkhla Band of Naresuan University uses 7 procedures to create creative dance performances which are 2.1) Research 2.2 Select a song 2.3 Define content format and scope 2.4 Choreography 2.5 Casting 2.6 Design another display element and 2.7 performance modification and 3. The characteristics using by the Mangkhla Band of Naresuan University included four main parts; 3.1 Music 3.2 Costume 3.3 Performance's equipment and 3.4 Performance which includes the band's arrangement and different styles of performance. Because of the various creative conceptual frameworks, the characteristics of creative dance performances are not entirely clear. Faculty members' research was inspired by what was in Phitsanulok, but students' research was inspired by what was outside of Phitsanulok's area to create their works.

Keywords: Characteristics, Creative dance, Mangkala Band, Naresuan University

1. บทนำ

มังคละ หมายถึง มงคลหรือเหตุซึ่งนำมาซึ่งความเจริญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) อีกทั้งยังเป็นชื่อวงดนตรีและชื่อกลอง ซึ่งเป็นคำบาลีและสันสกฤต ถือว่าเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ (ณัฐชยา นัจจนาวากุล และคณะ, 2559) ซึ่งมีหลักฐานที่ปรากฏชื่อดนตรีมังคละอยู่ในหนังสือ “จดหมายเหตุระยะทางไพฑูริโลก” อันเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เมื่อปี พ.ศ. 2444 กล่าวว่า “เครื่องมังคละนี้ เปนเครื่องเบญจะดุริยางค์แท้ มีกลองเล็กรูปเหมือนเถิดเทิงแต่สั้น ซึ่งหน้าเดียว มีไม้ตียาว ๆ ตรงกับ “วาคต” ใบหนึ่ง มีกลองซึ่งสองหน้าเหมือนกลองมลายู เปนตัวผู้ใบหนึ่ง ตรงกับ “วิตต์” เปนตัวเมียใบหนึ่ง ตรงกับ “อาคตวิตต์” มีไม้ตีตรง ๆ กลองสามใบนี้ต้องหุ้มผ้าดอกเหลืองไว้แต่หน้า เพราะว่ามีมือขึ้นแลฝีมือทำหุ้มดูไม่ได้ แลมีปี่คันหนึ่ง ตัวเพนทำนองปี่จีน ลั่นเพนปี่ขวา ตรงกับ “สุลลิริ” มีฆ้องแขวนราว 3 ใบ เสียงต่าง ๆ กัน ตรงกับ “ฆน” เสียงเพลงนั้นเหมือนกลองมลายู เข้ากับ

กลองเล่าโก้ว ไม่น่าฟัง แปลว่าหนวกหู เพลงปี่ก็ไม่อ่อนหวาน เป็นทำนองลูกเล่นอะไรอันหนึ่ง
 ซ้องก็ตีพร้อมกันโครม ๆ แปลว่าก็ก้องมากกว่าเพราะ ลองให้ตีดู 2 เพลง หนวกหูเต็มที เลยให้อัฐโถมันไป
 บ้านแล้วกลับลงมานอน” (สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, 2444) จากหลักฐานก็สามารถปรากฏ
 เครื่องดนตรีอีก 4 ชนิด คือ 1. วิตต์ หมายถึง กลองยืน 2. อาคตวิตต์ หมายถึง กลองหลอน
 3. สุสิริ หมายถึง ปี่มั่งคละ และ 4. ขนั หมายถึง ซ้องโหม่ง (อุทาน บุญเมือง, 2562)

วงมั่งคละ มีการแพร่กระจายวัฒนธรรมของเครื่องดนตรีมั่งคละในเขตภาคเหนือตอนล่าง
 แถบลุ่มแม่น้ำน่านและลุ่มแม่น้ำยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย และ
 จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งการประสมวงมั่งคละได้มีการวิวัฒนาการเพิ่มเครื่องประกอบจังหวะขึ้น
 จากเครื่องดนตรีเดิม 5 ชนิด คือ กลองมั่งคละ ปี่ กลองยืน กลองหลอน และซ้อง เพื่อให้เสียงเพลงที่บรรเลง
 มีความกลมกลืนเพิ่มมากขึ้น โดยเพิ่มฉาบปี่ ฉาบหลอน มาประสมอย่างเป็นแบบแผนในปัจจุบัน
 ส่วน ฉิ่ง กรับ ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีประกอบซึ่งอาจจะไม่มีก็ได้ (อุทาน บุญเมือง, 2562)
 เครื่องดนตรีของวงมั่งคละเมื่อบรรเลงมีลักษณะที่เสียงดังและมีความสนุกสนาน ซึ่งในระยะแรก ๆ
 มีเฉพาะการบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อบรรเลงดนตรีในจังหวะที่สนุกสนาน
 ก็มีชาวบ้านออกลดลอยทำรำต่าง ๆ โดยลักษณะทำรำจะวาดวงแขน ม้วนมือและย่อเท้าให้เข้ากับจังหวะ
 ดนตรีเท่านั้นเป็นทำรำที่ผู้รำนึกถึงความสนุกแล้วรำออกมา ผู้รำจะจดจำทำรำต่อ ๆ กันมา
 โดยไม่มีรูปแบบตายตัว เป็นทำรำที่สืบทอดกันมา (นุชนาฏ ดีเจริญ, 2544)

ระบำมั่งคละของจังหวัดพิษณุโลกนั้น ในปี พ.ศ. 2511 นางอนงค์ นาคสวัสดิ์ อาจารย์ประจำ
 ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูพิษณุโลก (มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก) เป็นผู้คิดค้น
 ประดิษฐ์ทำรำประกอบดนตรีมั่งคละขึ้นลักษณะการรำรำในเชิงเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว
 ซึ่งใช้ผู้แสดง ชาย หญิง มารำรำตามจังหวะดนตรีมั่งคละ และมีการบรรยายประกอบทำรำเพื่อให้ผู้ชม
 เข้าใจความหมายแต่ละทำรำจึงมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ประกอบไปด้วยทำรำ จำนวน 4 ท่า คือ
 1. ท่าเจ้าชู้ยักษ์ 2. เจ้าชู้ไก่แจ้ 3. ท่าป้อ และ 4. ท่าเมิน นับเป็นก้าวแรกของระบำมั่งคละ
 จากการรำรำไปตามจังหวะดนตรีง่าย ๆ ไม่มีแบบแผนตายตัวที่เป็นมาตรฐาน และได้มีผู้คิดประดิษฐ์
 ทำรำมั่งคละขึ้นโดยใช้กลองมั่งคละเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง คือ นางสาวพวงชมพู สิงห์หงส์
 ในการแสดงที่มีชื่อชุดว่า ระบำเกรศรีนพมาศ ซึ่งได้รับรางวัลในการแข่งขันการประกวดการแสดงพื้นบ้าน
 ของเขตการศึกษา 7 เมื่อปี 2535 และได้ถ่ายทอดทำรำให้กับอาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร
 โดยมหาวิทยาลัยนเรศวรได้นำออกแพร่จนเป็นที่รู้จักและเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่เข้าชมการแสดงจนแบบ
 จะกล่าวได้ว่า ระบำเกรศรีนพมาศ เป็นการแสดงประจำของมหาวิทยาลัยนเรศวร (นุชนาฏ ดีเจริญ, 2544)

มหาวิทยาลัยนเรศวรได้มีนโยบายเป็นศูนย์กลางของสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่สนับสนุน อนุรักษ์
 และเผยแพร่ดนตรีมั่งคละ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง เพื่อส่งเสริมให้
 เยาวชนได้เป็นผู้สืบทอดศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไทยในทุกแขนง โดยเฉพาะดนตรีพื้นบ้านมั่งคละ อีกทั้ง
 ยังผลักดันให้คณาจารย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของดนตรีพื้นบ้านมั่งคละ และยังสนับสนุนให้มีงานวิจัย
 งานสร้างสรรค์ และชมรมดนตรีพื้นบ้านมั่งคละเกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย
 (มนต์เสน่ห์แห่งวัฒนธรรมไทย 2557: 13) ซึ่งคณาจารย์ได้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อเข้าร่วม 3 โครงการ ดังนี้ 1.
 โครงการนวัตกรรมการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม 2. โครงการเทิดทูนศิลปวัฒนธรรมปีนปีนสยาม และ
 3. โครงการศิลปวัฒนธรรมอุดมศึกษา และผลงานที่สร้างสรรค์โดยนิสิตเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบหลักสูตรการ
 เรียน คือ โครงการสร้างงานทางด้านนาฏยประดิษฐ์ ของภาควิชาศิลปะการแสดง สาขานาฏศิลป์ไทย ทั้ง

กลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิต มีระบำนที่สร้างสรรค์จำนวน 9 ชุดการแสดง คือ กลุ่มคณาจารย์ จำนวน 6 ชุดการแสดง ได้แก่ 1. ระบ้ามังคลาธิษฐาน 2. รำมังคละสรายุ 3. ระบำพุทธานุชาเรศวรมังคลาปุระ 4. มังคละลำเพลิน 5. เสดาลีลา และ 6. มังคละเพลินพิศ พิชญโลก และกลุ่มนิสิต จำนวน 3 ชุดการแสดง ได้แก่ 1. มังคละกระทปไม้ 2. ไม้มวยลีลามังคละ และ 3. ลีลาลายดาบ

จากเหตุผลดังกล่าว ระบำนที่สร้างสรรค์โดยใช่วงมังคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 9 ชุดการแสดง ถึงแม้ว่ามีการเผยแพร่ตามโครงการต่าง ๆ ดังกล่าว และมีการศึกษาไว้เป็นเอกสารที่เป็นหลักฐาน แต่เป็นการศึกษาเฉพาะด้านกระบวนการสร้างสรรค์ของแต่ละชุดการแสดงเท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษารวบรวมเกี่ยวกับแนวคิดการสร้างสรรค และกระบวนการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิดกระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อหานาฏยลักษณะการแสดงระบำนที่สร้างสรรค์โดยใช่วงมังคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านของท้องถิ่นและยังสามารถเผยแพร่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสู่ผ่านทางด้านการแสดง

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงระบำนที่สร้างสรรค์โดยใช่วงมังคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร

2.2 เพื่อศึกษานาฏยลักษณะการแสดงระบำนที่สร้างสรรค์โดยใช่วงมังคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประวัติจังหวัดพิชญโลก ศึกษาประวัติดนตรีมังคละ ศึกษาประวัติระบ้ามังคละ แนวคิดองค์ประกอบการแสดง แนวคิดการสร้างสรรค แนวคิดนาฏยลักษณะการแสดงพื้นบ้าน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบ้ามังคละและการแสดงพื้นบ้าน และศึกษาผลงานสร้างสรรค์ของคณาจารย์และนิสิตในภาควิชาศิลปการแสดง สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 9 ชุด คือ

- 1) ระบ้ามังคลาธิษฐาน พ.ศ. 2546
- 2) รำมังคละสรายุ พ.ศ. 2552
- 3) ระบำพุทธานุชาเรศวรมังคลาปุระ พ.ศ. 2555
- 4) มังคละลำเพลิน พ.ศ. 2557
- 5) เสดาลีลา พ.ศ. 2557
- 6) มังคละกระทปไม้ พ.ศ. 2560
- 7) มังคละเพลินพิศ พิชญโลก พ.ศ. 2561
- 8) ไม้มวยลีลามังคละ พ.ศ. 2561
- 9) ลีลาลายดาบ พ.ศ. 2562

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนาฏยลักษณะระบำนที่สร้างสรรค์โดยใช่วงมังคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 ประชากร ใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้สร้างสรรค์ผลงานโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคณาจารย์ จำนวน 4 ราย และกลุ่มนิสิต จำนวน 4 ราย

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

4.2.1 แบบบันทึก ใช้ในการบันทึกข้อมูลจากวิดิทัศน์ ซึ่งมีข้อมูลประกอบด้วย เนื้อหาการแสดง ท่ารำ เครื่องแต่งกาย ดนตรี เพลง นักแสดง รูปแบบแถว และอุปกรณ์การแสดง

4.2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์ของผู้สร้างสรรค์การแสดง ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวข้องกับแนวคิดการสร้างสรรคการแสดง ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ท่ารำ เครื่องแต่งกาย รูปแบบแถว อุปกรณ์ และนักแสดง และข้อมูลเกี่ยวกับการแสดง จำนวน 2 กลุ่ม ที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์ และนาฏยลักษณะการแสดง โดยมีการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านระบำมั่งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 3 ท่าน

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เกี่ยวกับประวัติจังหวัดพิษณุโลก ศึกษาประวัติดนตรีมั่งคละ ศึกษาประวัติระบำมั่งคละ แนวคิดองค์ประกอบการแสดง แนวคิดการสร้างสรรค แนวคิดนาฏยลักษณะ การแสดงพื้นบ้าน วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เอกสารโครงการนวัตกรรมการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม เอกสารโครงการอบรมนาฏศิลป์ไทยแก่ครูอาจารย์ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบำมั่งคละและการแสดงพื้นบ้าน

4.3.2 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากวิดิทัศน์ จำนวน 9 ชุดการแสดง คือ (1) ระบำมั่งคละอิฐฐาน (2) ระบำมั่งคละสร้อย (3) ระบำพุทธานุชาเรศวรมั่งคละปุระ (4) มั่งคละลำเพลิน (5) เสลาลีลา (6) มั่งคละกระบี่ไม้ (7) มั่งคละเพลินพิศ พิษณุโลก (8) ไม้มวยลิลามั่งคละ และ (9) ลีลาลายดาบ

4.3.3 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คือ ผู้สร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรคโดยใช้มั่งคละทั้งหมด 9 ชุดการแสดง จำนวน 2 กลุ่ม คือ คณาจารย์และนิสิตในมหาวิทยาลัยนเรศวร รวมจำนวน 8 ราย เนื่องจากหัวข้อการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงเพื่อนำมาวิเคราะห์และตอบวัตถุประสงค์ในเรื่องแนวคิดกระบวนการสร้างสรรค์ของระบำสร้างสรรคโดยใช้มั่งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยได้ใช้แนวคิดการสร้างสรรค องค์ประกอบการแสดง การสร้างสรรคระบำ และนาฏยลักษณะ เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4.4.1 แนวคิดการสร้างสรรค

มาลินี อาชายุทธการ (2547) รายงานว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ในการจะสร้างงานขึ้นมาสักชุดหนึ่ง สิ่งแรกที่เป็นตัวการที่จะทำให้เกิดผลงานก็คือ โอกาส โอกาสที่ว่าจะบอกถึงวัตถุประสงค์อันเป็นขอบข่ายของผลงาน ซึ่งสิ่งที่ควรทราบต่อไปก็คืองบประมาณ เวลา สถานที่ เพื่อเป็นข้อมูลและขอบข่ายให้แก่ผู้สร้างงานในการหา Concept หรือแนวคิดในการสร้างงาน

Pure Dance นำเสนอในรูปแบบของระบำแท้ ไม่มีเรื่องราว มุ่งเน้น ความสวยงามเป็นหลักสำคัญ เช่น ระบำอัสวาลีลา

Story Dance นำเสนอเรื่องราวในรูปแบบของระบำ หรือใช้ระบำเป็นตัวเล่าเรื่อง ผู้สร้างงานจำเป็นต้องปูพื้นฐานของเรื่องที่จะนำเสนอให้ผู้ชมทราบ มิเช่นนั้นอาจจะทำให้ผู้ชมไม่ได้รับอรรถรสตามที่ต้องการได้ เช่น ชุดทวนน้ำ และชุดบายศรี

เมื่อพูดถึง Story Dance ปัญหาหลักที่พบ คือ มีการนำ Drama เข้ามาผสมจนกลายเป็น Dance Drama ดังนั้นเราควรจะแยกให้เห็นขอแตก Story Dance กับ Dance Drama

Story Dance เป็นระบำเล่าเรื่อง หรือนำเสนอเรื่องราวในรูปแบบ ระบำ เป็นการแสดงกริยา หรืออารมณ์ ด้วยท่าทางการเดิน ที่ถูกสร้างมุงสื่อความหมายโดยรวมเพื่อให้เป็นไปตามเรื่องราวที่จะนำเสนอ

Dance Drama เป็นละครที่เน้นความเป็นจริง ด้วยกริยา + อารมณ์ นั้น ๆ ประกอบดนตรี ซึ่งอาจแทรกหาทางที่เป็นระบำเข้ามาบางช่วง

4.4.2 แนวคิดเรื่ององค์ประกอบการแสดง

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ได้ให้ความหมายของ Choreography หรือ นาฏยประดิษฐ์ ว่าเป็นการคิด การออกแบบและการสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบกลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่งทีแสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต จึงทำให้นาฏยประดิษฐ์ เป็นการทำงานที่ครอบคลุมถึง ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งมุม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ รวมไปถึงการกำหนด ดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุดหนึ่งได้สมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ ผู้ออกแบบนาฏศิลป์ เรียกกันโดยทั่วไปว่า ผู้อำนวยการฝึกซ้อมหรือผู้ประดิษฐ์ท่ารำ แต่ในที่นี้ขอเสนอคำใหม่ว่า นักนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Choreographer

4.4.3 การสร้างสรรค์ระบำพื้นบ้าน

มาลินี ดิลกวนิช (2543) ได้กล่าวถึงนาฏศิลป์พื้นบ้านหรือนาฏศิลป์ท้องถิ่นว่า ในแต่ละภาคมีรูปแบบและลีลาการรำรำซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตน ส่วนใหญ่ระบำพื้นบ้าน จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตและกิจกรรมของสังคมเกษตรกรรม ทั้งนี้ เพราะเนื้อหาสาระของ บทขับร้องและลีลาท่าทางการแสดงออกที่เกี่ยวกับการปลูกข้าว หว่านข้าว เก็บเกี่ยวพืชผล เทศกาลและ พิธีทางเกษตรตามฤดูกาลต่าง ๆ รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาพุทธซึ่งชาวท้องถิ่นยึดถือปฏิบัติกันมาหลายชั่วอายุ ภาคเหนือเรียกการรำรำของตนเองว่า “ฟ้อน” ซึ่งมีลักษณะลีลาที่อ่อนช้อยมีจังหวะ การเคลื่อนไหวเชื่องช้าสง่างาม การขยับมือ แขนและขาเป็นไปอย่างเรียบง่าย เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการ ฟ้อนรำของชาวเหนือ ได้แก่ ข้อง กลอง ปี่ และฉาบ ดูเหมือนจะมีความคล้ายคลึงกับนาฏศิลป์พม่า ทิเบต และจีนตอนใต้ ระบำพื้นบ้านของภาคอีสานเรียกว่า “เตี๊ยะ” จังหวะการรำรำ จะเร็วกว่าของภาคเหนือ การขยับ มือ แขนและขามีลักษณะง่าย ๆ เช่นกัน ไม่มีลีลาสลับซับซ้อน แต่เน้นที่การย้ายที่และสายสะโพก เครื่องดนตรีสำคัญของภาคอีสาน ได้แก่ แคน กลอง และข้อง บางโอกาสจะใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า “โปงลาง” โดยเป็นเครื่องที่คล้ายระนาดระบำของภาคกลาง มีความซับซ้อนละเอียดอ่อนกว่าภาคเหนือและภาคอีสาน แต่ละชุดมีลีลาท่า รำรำที่นุ่มนวลชดช้อย อาทิ รำศรีนวล รำวง เป็นต้น และระบำของภาคใต้ ได้รับอิทธิพลจากระบำของอินเดียและลังกา ซึ่งนิยมใช้จังหวะการรำรำที่เร็ว การขยับแขนและขาเป็นไปในลักษณะฉับไวคล่องแคล่ว การรำรำของชาวใต้เรียกว่า “รำซัด” อาทิ ชัดชาตรี เครื่องดนตรีประกอบระบำทางใต้ ได้แก่ ปี่ กลองคู่ ฆ้อง โหม่ง กลองคู่ ที่ เรียกว่าดับและกรับ การขยับเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้แก่ ลำตัว สะโพก มือ แขน และขา ล้วน

ออกท่าทางมีจิตคล้ายท่านกตัวผู้เดินหยอกเข้าหลอกล่อคู่ของตน นักฟ้อนทางเหนือกับนักแสดงชุดทางใต้ นิยมสวมปลอกเล็บยาวโง้งทำจากทองเหลือง

4.4.4 แนวคิดเรื่องนาฏยลักษณ์

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543) ได้ให้ความหมายของ นาฏยลักษณ์ ว่าเป็นลักษณะของ นาฏศิลป์สกุลใดสกุลหนึ่งโดยเฉพาะ นาฏยลักษณ์ เป็นเครื่องชี้รูปแบบโครงสร้าง เนื้อหาและวิธีการ ที่ทำให้เห็นมีความแตกต่างของการแสดงชุดอื่น จึงสามารถแยกออกและนำเอกลักษณ์เฉพาะออกมา ให้ปรากฏอย่างชัดเจน นาฏยลักษณ์ ได้กำหนดจากการแสดงออกของนาฏศิลป์มี 4 ส่วนหลัก คือ (1) เครื่องแต่งกาย (2) อุปกรณ์การแสดง (3) คนตรี และ (4) การแสดง

ซึ่งนำข้อมูลที่ได้จากการเอกสาร แบบบันทึกวิถีทัศน์ และการสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้างมาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้นำแนวคิดการสร้างสรรค แนวคิดเรื่ององค์ประกอบการแสดง และ แนวคิดการสร้างสรรคระบำพื้นบ้าน มาวิเคราะห์ในหัวข้อแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรคการแสดง ระบำสร้างสรรคโดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร และนำแนวคิดเรื่องนาฏยลักษณ์ มาวิเคราะห์ ในหัวข้อนาฏยลักษณ์การแสดงระบำสร้างสรรคโดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อตอบ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรคและนาฏยลักษณ์ของระบำสร้างสรรคโดยใช้วง มโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้แนวทางที่จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการสร้างสรรคระบำพื้นบ้านต่าง ๆ เพื่อให้มีผลงาน การสร้างสรรคที่มีประสิทธิภาพ

5.2 ได้บันทึกนาฏยลักษณ์ของระบำสร้างสรรคโดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นลายลักษณ์อักษร

6. การวิเคราะห์ / ผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือ ประวัติจังหวัดพิษณุโลก ศึกษาประวัติดนตรีมโหรี ศึกษาประวัติระบำมโหรี แนวคิดองค์ประกอบการแสดง แนวคิดการสร้างสรรค แนวคิดนาฏยลักษณ์ การแสดงพื้นบ้าน วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เอกสารโครงการ นวัตกรรมการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม เอกสารโครงการอบรมนาฏศิลป์ไทยแก่ครูอาจารย์ระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบำมโหรีและการแสดงพื้นบ้าน รวมถึงวิถีทัศน์ จากจำนวน 9 ชุดการแสดง การสัมภาษณ์แบบเจาะจงของกลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิต สัมภาษณ์แบบมี ส่วนร่วมในการแสดง จำนวน 3 ชุดการแสดง คือ 1. ระบำมโหรีสรายุ 2. มโหรีลำเพลินและ 3. เสดาสิลา และการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือ 2 ประเภท คือ แบบบันทึกการแสดง และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเอกสาร แบบบันทึกวิถีทัศน์ และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมา วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้นำแนวคิดการสร้างสรรค แนวคิดเรื่ององค์ประกอบการแสดง และแนวคิด การสร้างสรรคระบำพื้นบ้าน มาวิเคราะห์ในหัวข้อแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรคการแสดง ระบำสร้างสรรคโดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร และนำแนวคิดเรื่องนาฏยลักษณ์ มาวิเคราะห์ใน

หัวข้อนาฏยลักษณะการแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อตอบ
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์และนาฏยลักษณะของระบำสร้างสรรค์ โดยใช้วง
มโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัย
นเรศวร ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ข้อ คือ

1.1 แนวคิดการสร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร
ผลการวิจัยพบว่า เมื่อวิเคราะห์ในด้านวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ของกลุ่มคณาจารย์ พบว่า เป็นการ
สร้างสรรค์ภายใต้กรอบของนโยบายมหาวิทยาลัยนเรศวรที่นำผลงานไปเผยแพร่ผ่านโครงการนวัตกรรมการ
แสดงด้านศิลปวัฒนธรรม โครงการเทิดวิษณุศิลปินปิ่นสยาม และโครงการศิลปวัฒนธรรมอุดมศึกษา ที่
มหาวิทยาลัยนเรศวรเข้าร่วม ในส่วนด้านแรงบันดาลใจ พบว่า ได้นำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งที่เป็น
เอกลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก รวมถึงแนวคิดการนำสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร
มาเป็นแรงบันดาลใจ โดยแนวคิดการสร้างสรรค์ของคณาจารย์มีแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายกัน คือ การ
สร้างงานด้วยวิธีนำเสนอจุดที่น่าสนใจของงานเดิมมาขยายแล้วสร้างสรรค์ให้เกิดงานใหม่ โดยที่งานเดิมของ
จังหวัดพิษณุโลกคือดนตรีมโหรี ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้าน จึงทำให้คณาจารย์ได้สร้างสรรค์แนวคิดระบำมโหรี
ในรูปแบบนาฏศิลป์แบบพื้นเมือง ซึ่งเป็นรูปแบบที่นำเอาศิลปะท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ
มาใช้ให้ความรู้สึกถึงกลิ่นไอของท้องถิ่น และเมื่อวิเคราะห์ในด้านวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ของกลุ่ม
นิสิตตามกรอบของอาจารย์ในภาควิชาศิลปะการแสดง สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย พบว่า ได้กำหนดกรอบใน 3
ปี ซึ่งกรอบในการสร้างสรรค์ผลงานทั้ง 3 ปี มีความแตกต่างกันในเรื่องแนวคิด จึงทำให้นิสิตมีแนวคิดที่แตก
แขนงออกไปในเรื่องของการนำแรงบันดาลใจมาจากการละเล่นจังหวัดอื่น หรือแรงบันดาลใจที่มาจากแม่ไม้มวยไทย 15 ท่า รวมถึงได้แรงบันดาลใจมาจากวิชากระบี่กระบองของสำนักดาบวังจันทร์ จังหวัดพิษณุโลก
มาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้น นิสิตจึงหาแรงบันดาลใจ
ในการสร้างสรรค์ผลงานภายใต้กรอบที่สาขาวิชากำหนดไว้

1.2 กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร
ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคณาจารย์ และกลุ่มนิสิต มีกระบวนการสร้างสรรค์ 7 ขั้นตอน ได้แก่

1.2.1 ศึกษาค้นคว้า พบว่ากลุ่มคณาจารย์ ซึ่งมีการค้นคว้าข้อมูลที่คล้ายกัน คือ นำเสนอ
ถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคเหนือตอนล่างในจังหวัดพิษณุโลก วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสิ่งที่เป็น
เอกลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลกกับของมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยศึกษาเกี่ยวกับวงดนตรีมโหรี และประวัติ
ความเป็นมาท่ารำและองค์ประกอบต่างของระบำมโหรีเป็นหลัก แต่ในกลุ่มนิสิต ซึ่งการค้นคว้าข้อมูลมีใน
ส่วนที่คล้ายกันกับกลุ่มคณาจารย์ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับวงดนตรีมโหรี เนื่องจากว่านิสิตได้นำวงดนตรี
มโหรีมาบรรเลงให้กับการแสดงทั้งหมดจึงต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับวงมโหรี แต่มีความแตกต่างในเรื่องข้อมูล
ของแรงบันดาลใจภายใต้กรอบของสาขาวิชากำหนดไว้

1.2.2 เลือกเพลง พบว่าการเลือกเพลงจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

(1) วงดนตรี

ชื่อชุดการแสดง	เครื่องดนตรี มั่งคละเดิม	เครื่องดนตรีมั่งคละที่ดัดแปลง	
		ตัดเครื่องดนตรีมั่งคละ	เพิ่มเครื่องดนตรีมั่งคละ
กลุ่มคณาจารย์			
1. ระบำมั่งคละธิษฐาน	√	กรับ	ฉิ่ง
2. รำมั่งคละสราญ	√	-	-
3. ระบำพุทธรูปขานเรศวร มั่งคละปุระ	-	ปี่/กรับ	ซอฮู้/ขลุ่ยเพียงออ/ ขลุ่ยหลีบ/ฆ้องวงใหญ่
4. มั่งคละลำเพลิน	-	ปี่	ซอฮู้/ฉิ่ง
5. เสลาลีลา	-	ปี่	ขลุ่ยหลีบ
6. มั่งคละเพลินพิศ พิชณโลก	√	-	-
กลุ่มนิสิต			
7. มั่งคละกระทบไม้	√	-	ฉิ่ง
8. ไม้มวยลีลามั่งคละ	√	-	ฉิ่ง
9. ลีลาลายดาบ	√	-	ฉิ่ง

จากตารางแสดงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง พบว่า กลุ่มคณาจารย์ ใช้เครื่องดนตรีมั่งคละเดิม มี 2 ชุดการแสดง คือ รำมั่งคละสราญ และมั่งคละเพลินพิศ พิชณโลก เพราะว่าทั้ง 2 ชุดการแสดงยังอนุรักษ์ใช้เครื่องดนตรีมั่งคละเดิม แต่ชุดการแสดงที่ใช้เครื่องดนตรีมั่งคละที่ดัดแปลง โดยตัดและเพิ่มเครื่องดนตรีมั่งคละ มี 4 ชุดการแสดง คือ ระบำมั่งคละธิษฐาน ระบำพุทธรูปขานมั่งคละปุระ มั่งคละลำเพลิน และเสลาลีลา เนื่องจากว่าได้นำเครื่องดนตรีบางอย่างออก ได้แก่ ปี่ และกรับ เพราะปี่มีเสียงที่ตั้งจึงไม่เหมาะกับการแสดง ส่วนกรับสามารถนำเครื่องประกอบจังหวะอื่นมาแทนได้ และเครื่องดนตรีที่เพิ่มเข้ามาจะมีลักษณะเสียงที่นุ่มนวล อ่อนหวานกว่า คือ ซอฮู้ ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ และฆ้องวงใหญ่ และเพิ่มเครื่องดนตรีชนิด “ฉิ่ง” สามารถแทน “กรับ” ที่เป็นเครื่องประกอบจังหวะได้ หรือสามารถใช้เครื่องดนตรีทั้ง 2 ชนิดนี้ได้

กลุ่มนิสิต ใช้เครื่องดนตรีมั่งคละเดิมทั้ง 3 ชุดการแสดง และเพิ่มเครื่องดนตรีฉิ่งเข้ามาเป็นเครื่องประกอบจังหวะ

รูปที่ 1 กลองมังคละ
ที่มา: อุทาน บุญเมือง (2562)

รูปที่ 2 กลองยี่น
ที่มา: อุทาน บุญเมือง (2562)

รูปที่ 3 กลองกลอน
ที่มา: อุทาน บุญเมือง (2562)

รูปที่ 4 ซ้อง
ที่มา: อุทาน บุญเมือง (2562)

รูปที่ 5 ปี่
ที่มา: อุทาน บุญเมือง (2562)

รูปที่ 6 ซ้ายฉาบยืน ขวาฉาบหลอน
ที่มา: อุทาน บุญเมือง (2562)

รูปที่ 7 ฉิ่ง
ที่มา: อุทาน บุญเมือง (2562)

รูปที่ 8 กรับ
ที่มา: อุทาน บุญเมือง (2562)

(2) เพลง

ชื่อชุดการแสดง	เพลงมโนคละที่ใช้ประกอบการแสดง		
	เพลงมโนคละเดิม	เพลงวิทยาลัยครู พิบูลสงคราม	เพลงอื่น ๆ
กลุ่มคณาจารย์			
1. ระเบียบมโนคละฐาน	ไม้สี่	-	-
2. ระเบียบมโนคละสรณ	ไม้หนึ่ง	ไม้สอง	-
	ไม้สี่		
	นมนานกะทุกแป้ง		
	คางคกเข็ดเขี้ยว		
3. ระเบียบพุทธบูชาเรศวรมัง คลาปุระ	สว่น้อยประแป้ง	-	สรภัญญะ
	ไม้สี่		
	สาธิตาลิมตง		
	คางคกเข็ดเขี้ยว		

(2) เพลง (ต่อ)

ชื่อชุดการแสดง	เพลงมโนคละที่ใช้ประกอบการแสดง		
	เพลงมโนคละเดิม	เพลงวิทยาลัยครู พิบูลสงคราม	เพลงอื่น ๆ
4. มโนคละลำเพลิน	แพะชนแกะ	ไม้สอง	-
	สาวน้อยประแป้ง		
5. เสลาลีลา	ไม้สี่	-	-
	สาธิตกลีมาด		
	คางคกเข็ดเขี้ยว		
	สาวน้อยประแป้ง		
6. มโนคละเพลินพิศ พิษณุโลก	ไม้หนึ่ง	-	บัต จ้า บัต
	ไม้สาม		
	ไม้สี่		
	คุตทะราดเหยียบกรวด		
	บัวลอย		
	คางคกเข็ดเขี้ยว		
	ถอยหลังลงคลอง		
	สาวน้อยประแป้ง		
กลุ่มนิสิต			
7. มโนคละกระทบไม้	ไม้สี่	-	-
	คางคกเข็ดเขี้ยว		
	สาวน้อยประแป้ง		
8. ไม้มวยลีลามโนคละ	ไม้สาม	-	ชาวซัดดอก
	ไม้สี่		วิรุณหกกลับ
	นมยานกะทูปะ		ปักขาทวงรัง
	พญาเดิน		
	คางคกเข็ดเขี้ยว		
	สาวน้อยประแป้ง		
	ข้ามรับข้ามส่ง		
9. ลีลาลายดาบ	ไม้สาม	ใบไม้ร่วง	ไหว้ครูรำดาบ
	พญาเดิน		
	ปลักใหญ่		
	ข้ามรับข้ามส่ง		

จากตารางแสดงเพลงที่ใช้ในการแสดง พบว่า จากชื่อเพลงดังกล่าวว่า ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามประเภทของชื่อเพลงมโนคละไว้ คือ (1) เพลงที่มีชื่อเรียกเป็นไม้ เป็นเพลงฝึกหัดในขั้นพื้นฐาน (2) เพลงที่เกี่ยวกับความรัก (3) เพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ และ (4) เพลงที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต กลุ่มคณาจารย์ พบว่า ได้

เลือกเพลงที่มีชื่อเรียกเป็นไม้ เป็นเพลงฝึกหัดในชั้นพื้นฐาน ได้แก่ เพลงไม้หนึ่ง เพลงไม้สอง เพลงไม้สาม และเพลงไม้สี่ เพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ เพลงคางคกเข็ดเขี้ยว เพลงสาธิตาลิมดง เพลงแพะชนแกะ และเพลงคุดทะราดเหยียบกรวด และเพลงที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ได้แก่ เพลงนมนยานกะทุกแป้ง เพลงสาวน้อย ประแป้ง และเพลงถอยหลังลงคลอง แต่มีชุดการแสดงที่เพิ่มเพลงอื่นที่นอกเหนือจากเพลงมั่งคละเดิมและ เพลงวิทยาลัยครูพิบูลสงครามได้รวบรวมเรียบเรียงไว้ คือ ระเบียบพทุธบุชานเรศวรมังคลาปุระ ได้แก่ เพลง สรภัญญะ เป็นตัวแทนแห่งการสรรเสริญและนอบน้อมในสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บรรเลงจำนวน 3 รอบ ประหนึ่งเป็นสิ่งที่แทนบทสวด “นโม ตสส ภควโต อรหโต สสมา สมพุทฺธสส ฯ” (3 รอบ) เพื่อขออนบ น้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ซึ่งเป็นผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้ โดย พระองค์เองฯ และมั่งคละเพลินพิศ พิชณฺโลก ได้แก่ เพลงบีด จ้า บีด สือถึงประเพณีการแข่งขันเรือ

กลุ่มนิสิต พบว่า ได้เลือกเพลงที่มีชื่อเรียกเป็นไม้ เป็นเพลงฝึกหัดในชั้นพื้นฐาน ได้แก่ เพลงไม้สาม และเพลงไม้สี่ เพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ เพลงพญาเดิน เพลงคางคกเข็ดเขี้ยว และเพลง ปลักใหญ่ (ปลัก หมายความว่า แอ่งที่เป็นโคลนเลน) และเพลงใบไม้ร่วง และเพลงที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ได้แก่ เพลงสาวน้อยประแป้ง เพลงนมนยานกะทุกแป้ง และเพลงข้ามรับข้ามส่ง แต่มีชุดการแสดงที่เพิ่มเพลงอื่นที่ นอกเหนือจากเพลงมั่งคละเดิมและเพลงวิทยาลัยครูพิบูลสงครามได้รวบรวมเรียบเรียงไว้ คือ ไม้มวยลีลา มั่งคละ ได้แก่ เพลงชวาซัดดอก เพลงวิรุณหกกลับ เพลงปักษาแหวงรัง ซึ่งได้นำทำนองของปี่มวญไทยมา บรรเลงและเรียกชื่อเพลงตามทำมวญไทย และ ลีลาลายดาบ ได้แก่ เพลงไหว้ครูรำดาบ

1.2.3 กำหนดรูปแบบเนื้อหาและขอบเขต พบว่า กลุ่มคณาจารย์ เมื่อวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา จะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ Story Dance และ Pure Dance

Story Dance นำเสนอเรื่องราวในรูปแบบของระบำ หรือใช้ระบำเป็นตัวเล่าเรื่อง ซึ่งชุดการแสดงระบำมั่งคละฐาน รำมั่งคละสร่าย และระบำพทุธบุชานเรศวรมังคลาปุระ ได้ใช้ระบำเป็นตัวเล่าเรื่อง ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะการเตรียมความพร้อม และลักษณะการประกอบ พิธีกรรม

(1) ลักษณะการเตรียมความพร้อม เพราะว่าการทำกิจกรรมอะไรบางอย่างร่วมกันต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมอาจจะหมายถึง พิธีกรรมต่าง ๆ การไหว้พระ ยกตัวอย่าง การเดินทางออกมาประกอบพิธีกรรมรำลึกคุณบูชาครูของตนตรึงคละ

(2) ลักษณะการประกอบพิธีกรรม เป็นการประกอบพิธีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่แสดงถึง วิธีการประกอบพิธีกรรมนั้น ยกตัวอย่าง เช่น การรำไหว้ครูของตนตรึงคละ เนื่องจากว่าการรำไหว้ครูเป็น พิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นสิ่งที่มงคลต่อการแสดง

Pure Dance นำเสนอในรูปแบบของระบำแท้ ไม่มีเรื่องราว มุ่งเน้นความสวยงามเป็นหลัก สำคัญ ซึ่งชุดการแสดงมั่งคละลำเพลิน เสาหลีลา และมั่งคละเพลินพิศ พิชณฺโลก ที่นำเสนอเป็นลักษณะ ขบวนแห่ เนื่องจากลักษณะนี้เป็นการแสดงชาวบ้านในรูปแบบดั้งเดิมที่มักนิยมเป็นลักษณะขบวนแห่ตาม งานมงคลต่าง ๆ จึงทำให้ผู้สร้างได้นำลักษณะเด่นนี้มาถ่ายทอด และขบวนแห่ก็จะประกอบไปด้วยท่ารำต่าง ๆ ของชุดการแสดง โดยอาจจะจบการแสดงทั้งหมดในช่วงที่ 1 ยกตัวอย่าง การรำเกี่ยวพาราสักกันของชาย หนุ่มและหญิงสาว ที่รำรำกันอย่างสนุกสนาน ครึกครื้น และการรำรำโดยนำท่าทางจากจุดเด่นสำคัญต่าง ๆ ของจังหวัดพิชณฺโลกมาร้อยเรียงเป็นท่ารำต่าง ๆ

กลุ่มนิสิต เมื่อวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาการแสดงพบว่า เป็นลักษณะ Pure Dance นำเสนอ ในรูปแบบของระบำแท้ ไม่มีเรื่องราว มุ่งเน้นความสวยงามเป็นหลักสำคัญ ซึ่งชุดการแสดงมั่งคละกระทบไม้

มุ่งเน้นถึงการรำมั่งคละประกอบกับการกระทบไม้ ส่วนไม้ม้วยลีลามั่งคละ เป็นการนำเสนอถึงท่ารำที่สร้างสรรค์มาจากท่าแม่ไม้ม้วยไทย 15 ท่า และลีลาลายดาบ เป็นการนำเสนอถึงท่ารำที่สร้างสรรค์มาจากแม่ท่าไม้รำ 12 ไม้ และไม้ตี 6 ไม้

1.2.4 ออกแบบท่ารำ พบว่า การออกแบบท่ารำของกลุ่มคณาจารย์ได้รับแนวคิดมาจากท่ารำของระบำมั่งคละ 77 ท่า มาปรับท่ารำ จำนวน 18 ท่า ได้แก่

(1) ท่าสาวไส้ ปรับเป็น ท่าสาวจิบ	}	ระบำมั่งคละอิฐฐาน
(2) ท่ากวางเหลี่ยมหลัง ปรับเป็น ท่ากวางเดิน		
(3) ท่าพรหมสี่หน้า ปรับเป็น ท่าเทิดวิชัยศิลปิน (มั่งคละสรายุ)		
(4) ท่าบัวชูฝัก ปรับเป็น ท่าเชิดชูเมืองพิษณุโลก (มั่งคละสรายุ) และท่าบัวชูฝัก		
- (ระบำพุทธรูปขานเรศวรมั่งคละปุระ)
(5) ท่าเจดอิน ปรับเป็น ท่าชมเมืองพิษณุโลก (มั่งคละลำเพลิน)			
(6) ท่าปรกมือ ปรับเป็น ท่าชาวสองแควสำราญ (มั่งคละสรายุ)			
(7) ท่าอาย	} ปรับเป็น ท่าหนุ่มสามล้อป้อสาวเรือนแพ (มั่งคละสรายุ)	}	ระบำมั่งคละอิฐฐาน
(8) ท่าหวิม			
(9) ท่ามอง	ท่าเสลารับลม (เสลาลีลา) และท่าหนุ่มเรือนแพสาวน้ำ		
(10) ท่าสอดสร้อยมาลาแป๊ะสี	ปรับเป็น ท่าหนุ่มสามล้อป้อสาวเรือนแพ (มั่งคละสรายุ)		
(11) ท่ายอต่อตอง ปรับเป็น ท่าลมพัดยอต่อตอง (ระบำพุทธรูปขานเรศวรมั่งคละปุระ)			
(12) ท่าจันทร์ทรงกลด ปรับเป็น ท่าสงสารวิญ (ระบำพุทธรูปขานเรศวรมั่งคละปุระ)			
(13) ท่ารำสาย ปรับเป็น ท่าเสลาแรกแย้ม (เสลาลีลา) และท่าสายแขน			
- (มั่งคละเพลินพิศ พิษณุโลก)
- (14) ท่านางนอน ปรับเป็น ท่าเสลาเล่นลาย (เสลาลีลา) ท่านางนอน
- (ระบำพุทธรูปขานเรศวรมั่งคละปุระ)
(15) ท่าสอดสร้อยมาลา (ระบำพุทธรูปขานเรศวรมั่งคละปุระ)			
(16) ท่าตัดกล้วย	} ปรับเป็น ท่ากล้วยตาก	}	(มั่งคละเพลินพิศ พิษณุโลก)
(17) ท่ารับกล้วย			
(18) ท่าถืดอกไม้ ปรับเป็น ท่าเด็ดดอกปีบ			

กลุ่มนิสิต ชุดการแสดงมั่งคละกระทบไม้ได้รับแนวคิดมาจากท่ารำของระบำมั่งคละ 77 ท่า มาปรับท่ารำเช่นกัน จำนวน 6 ท่า ได้แก่

(1) ท่าพรหมสี่หน้า	} ปรับเป็น ท่าเชิดชูพระพุทธศาสนา
(2) ท่าเจดอิน	
(3) ท่าภมรเกล้า ปรับเป็น ท่าชมธรรมชาติ	
(4) ท่านางนอน	
(5) ท่าจันทร์ทรงกลดแปลง ปรับเป็น ท่าชาวพิษณุโลกสำราญ	
(6) ท่าไหว้ ปรับเป็น ท่าไหว้พระ	

1.2.5 คัดเลือกนักแสดง พบว่ากลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตมีปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงที่เหมือนกัน คือ (1) ระดับความสามารถของผู้แสดง มีการคัดเลือกผู้แสดงที่มีความสามารถในระดับที่เท่ากันและเหมาะสมกับการแสดงชุดนั้น ๆ เช่น นักแสดงของชุดระบำพุทธรูปขานเรศวรมั่งคละ

ปุระ ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกนักแสดงที่มีพื้นฐานการฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ และมีความชำนาญในการรำรำตามแบบแผนทางนาฏศิลป์ไทย นักแสดงของชุดลีลาลายดาบ ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกนักแสดงจากทักษะการรำประกอบการใช้อาวุธดาบ และนักแสดงของชุดม้งคละกระทบไม้ ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกนักแสดงจากทักษะในการเล่นกระทบไม้ได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

(2) สรีระร่างกายของนักแสดง มีการคัดเลือกผู้แสดงที่มีสรีระและรูปร่างที่เหมาะสมกับการแสดงชุดนั้นเป็นอย่างดี เช่น นักแสดงของชุดลีลาลายดาบ ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกนักแสดงที่เป็นผู้ชายเท่านั้น เนื่องจากลักษณะการรำรำประกอบการใช้อาวุธดาบที่มีความแข็งแรง อีกเอื้อม ทะมัดทะแมง และมีระดับความสูงของรูปร่างที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้สรีระและรูปร่างของนักแสดงผู้ชายเหมาะสม นักแสดงของชุดรำม้งคละสราญ ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกนักแสดงที่มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งจะคัดเลือกรูปร่างของนักแสดงผู้ชายให้มีลักษณะที่สูงกว่านักแสดงผู้หญิง เพราะท่ารำส่วนใหญ่มีลักษณะเกี่ยวพาราสี และสรีระและรูปร่างที่สูงกว่าของนักแสดงชายจะทำให้แสดงถึงความแข็งแรงต่อฝ่ายหญิง

(3) จำนวนของนักแสดง พบว่า ทั้ง 9 ชุดการแสดง มีจำนวนนักแสดงที่เป็นเลขคู่ เช่น 12 คน แบ่งเป็นนักแสดงชาย 6 คน นักแสดงหญิง 6 คน หรือ 10 คน ที่เป็นนักแสดงหญิงล้วน เป็นต้น เนื่องจากสะดวกต่อการแปรแถวที่เป็นลักษณะของเรขาคณิต เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมคางหมู รูปวงกลม เส้นตรง เป็นต้น

1.2.6 ออกแบบองค์ประกอบการแสดง พบว่า (1) อุปกรณ์ประกอบการแสดง กลุ่มคณาจารย์ในการแสดงชุดระบำม้งคละธิฐาน ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากวงดนตรีม้งคละ และท่ารำม้งคละพื้นบ้านแต่เดิมมาประยุกต์ จึงใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงเป็นกลองม้งคละและไม้ตีกลองม้งคละ เพื่อตอบสนองแนวคิด ลักษณะการใช้กลองม้งคละและไม้ตีกลอง ก็คือมีนักแสดง 1 คน ถือกลองม้งคละ และผู้แสดงอีก 1 คน ใช้ไม้ตีลงไปตีกลอง เพื่อที่จะสื่อให้เห็นถึงวิธีการตีกลองของม้งคละ

การแสดงชุดเสลาลีลา ซึ่งผู้สร้างสรรค์ได้แนวคิดมาจากสภาพอากาศที่ร้อนของจังหวัดพิษณุโลก จึงใช้อุปกรณ์เป็นร่มกระดาดสีขาว ซึ่งมีลายของดอกเสลาที่เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยนเรศวรและตัวอักษร nu ซึ่งเป็นอักษรย่อภาษาอังกฤษคำว่า Naresuan University โดยตัวอักษร nu กับริมขอบร่มเป็นแถบสีเทาสด อันเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยนเรศวร

กลุ่มนิสิตในการแสดงชุดม้งคละกระทบไม้ ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากการละเล่นราวกระทบไม้ จึงใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงเป็นไม้ไผ่ ขนาดเท่ากัน ยาวประมาณ 2 เมตร และใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นหมอนวางรองปลายทั้งสอง เพื่อให้มือที่จับไม้กระทบกับพื้นในระหว่างเคาะไม้ไผ่ลงพื้น ลักษณะการใช้ไม้ไผ่ คือการกระทบไม้ไผ่ปกติ แต่มีจังหวะการกระทบไม้ไผ่ 5 จังหวะ ได้แก่ ชิด-ห่างห่างห่าง ชิด-ห่าง-ห่างห่างห่าง ชิด-ห่างห่าง-ชิด ห่าง-ชิด-ห่างห่างห่าง และ ห่างห่าง-ชิดชิด

การแสดงชุดลีลาลายดาบ ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากการเล่นกระบี่กระบองของวิชากระบี่ จึงใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงเป็นดาบไม้ ผืนสีเงิน ด้ามจับผืนสีแดง เพื่อให้เกิดความสวยงาม ลักษณะการใช้ดาบมี 7 ลักษณะ ได้แก่ ควางดาบ ทิ้งปลายดาบลง ดาบทัดหูขวา ตั้งดาบบนมือ เหน็บดาบพื้น และ แหง

(2) เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง พบว่า กลุ่มคณาจารย์ได้ออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงชายที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของระบำม้งคละเดิม คือ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น มีผ้าคล้องคอพาดไหล่ 2 ชาย และผ้าคาดเอว ส่วนการออกแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงหญิงที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของระบำม้งคละเดิม แต่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับแนวคิดของการแสดง

มี 4 แบบ คือ 1. นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอก มีผ้าพาดไหล่และห่มด้วยผ้าสไบ เข็มขัดทับ 2. นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อเกาอก ห่มด้วยผ้าสไบ เข็มขัดทับ 3. นุ่งผ้าขึ้นแบบเสมอเข้ามียะบาย ห่มผ้าแถบ และ 4. นุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า ห่มผ้าสไบ เข็มขัดทับ

ส่วนกลุ่มนิสิต มังคละกระทปไม้ได้ออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงชายที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของระบำมังคละเดิม คือ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น มีผ้าคล้องคอพาดไหล่ 2 ชาย และคาดเอว ส่วนการออกแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงหญิงที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของระบำมังคละเดิม แต่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับแนวคิดของการแสดง คือ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอก และคาดเอว และอีก 2 ชุดการแสดงได้ออกแบบเครื่องแต่งกายตามแนวคิดการแสดงที่สื่อถึงเครื่องแต่งกายจากมวยไทยและเครื่องแต่งกายของรำดาบ

1.2.7 การปรับแก้ไขการแสดง พบว่า การปรับแก้ไขการแสดงของทั้ง 2 กลุ่ม คือ

(1) การคัดเลือกเพลง พบว่า เพลงประกอบการแสดง เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้คัดเลือกเพลงที่ใช้ในการแสดงแล้ว แต่มีปัญหาในเรื่องจังหวะของเพลงไม่เอื้ออำนวยต่อท่ารำ หรือจังหวะและทำนองของเพลงไม่สามารถสื่อเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอในการแสดงได้ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์สามารถแก้ปัญหาโดยที่ปรับท่ารำให้เข้ากับจังหวะเพลง หรือปรับจังหวะของเพลงให้พอดีกับท่ารำ อาทิ ปฏิบัติท่ารำจนกว่าจะมีจังหวะโกร๊กลงห้องเพลง แล้วเริ่มปฏิบัติท่ารำใหม่ เพื่อสะดวกต่อการนับครั้งของท่ารำ เป็นต้น

(2) การคัดเลือกนักแสดง พบว่า นักแสดงแต่ละคนมีระดับความสามารถที่แตกต่างกันซึ่งจะมีผลกระทบต่อการออกแบบนาฏศิลป์ เนื่องจากในบางชุดการแสดงผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบนาฏศิลป์ที่มีท่ารำที่ยากเกินความสามารถของนักแสดง จะทำให้ผู้แสดงไม่สามารถปฏิบัติท่ารำได้ ดังนั้นการแก้ไขปัญหานั้นขั้นตอนการคัดเลือกนักแสดง คือ ผู้สร้างสรรค์ควรคัดเลือกนักแสดงที่มีความสามารถในระดับที่เท่ากันและเหมาะสมกับการแสดงชุดนั้น ๆ อีกอย่างหนึ่งที่มีปัญหาและอุปสรรคในการคัดเลือกนักแสดงคือ สรีระร่างกายของนักแสดง จะต้องเอื้อต่อการประกอบท่ารำ เพราะสรีระร่างกายของนักแสดงมีทั้งรูปร่างสูง-ต่ำ อ้วน-ผอม ไม่เท่ากัน หรือถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องใช้นักแสดงที่มีสรีระร่างกายต่างกันสามารถจัดรูปแบบการแปรแถวหรือจัดกลุ่มของท่ารำให้นักแสดงที่มีสรีระร่างกายคล้าย ๆ กัน ก็สามารถช่วยให้การแสดงสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นในการแสดงแต่ละชุดจะต้องดูถึงสรีระร่างกายของนักแสดงเพื่อให้เหมาะสมกับการแสดง

(3) การออกแบบท่ารำ พบว่า เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบท่ารำเรียบร้อยแล้ว จากนั้นนำมาถ่ายทอดให้กับนักแสดงแล้วรำพร้อมกับเพลงในแต่ละชุดการแสดง พบว่าท่ารำที่ออกแบบมาไม่สอดคล้องกับเพลงในช่วงนั้น ๆ จึงมีการปรับท่ารำให้สอดคล้องกับเพลง การออกแบบท่ารำพร้อมอุปกรณ์ทำให้มีข้อจำกัดของมือประกอบท่ารำ หรือไม่เข้ากับจังหวะของเพลง เช่น มังคละกระทปไม้ได้ปรับจังหวะการย่ำเท้าให้พอดีจังหวะของการกระทปไม้ เป็นต้น

(4) องค์ประกอบการแสดง พบว่า อุปกรณ์การแสดง จะทำให้มีอุปสรรคในการแสดงควรเลือกอุปกรณ์ที่นักแสดงสามารถถือรำได้สะดวกและเหมาะสมกับท่ารำที่ผู้สร้างสรรค์คิดไว้ เช่น การแสดงชุดระบำมังคลาธิฐาน ใช้กลองมังคละและไม้ตีกลอง ซึ่งกลองมังคละมีน้ำหนักมากทำให้ไม่สามารถใช้ท่ารำที่ผาดโผนได้ ไม้ตีกลองที่นักแสดงต้องถือสองมือ เพราะบางครั้งทำให้เกิดข้อจำกัดของการใช้มือประกอบท่ารำซึ่งเพลงบางจังหวะไม่สอดคล้องกับท่ารำที่ออกแบบไว้ หรือมังคละกระทปไม้ ที่ใช้ไม้ไผ่ขนาดยาว 2 เมตร โดยที่ลักษณะการกระทปจะต้องให้นักแสดงถือ 2 คน โดยที่ไม่มีไม้รองเพื่อให้เกิดเสียง ซึ่งไม้รองจะมีปัญหาในการเคลื่อนที่ของนักแสดง ผู้สร้างสรรค์จึงตัดไม้รองออก แต่ผู้สร้างสรรค์ปรับให้นักแสดงจับไม้ไผ่แค่ครึ่งไม้

เพื่อให้เกิดเสียง เป็นต้น การแสดงที่ต้องใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงจะต้องมีการฝึกซ้อมให้นักแสดงคุ้นชินกับอุปกรณ์ และการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่องสามารถทำให้นักแสดงปฏิบัติท่ารำโดยใช้อุปกรณ์ในทิศทางที่เท่ากันและสวยงาม

เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง เช่น การแสดงชุดระบำมั่งคละลาธิฐาน ที่ใช้กระโปรงทรงแคบทำให้ไม่สามารถออกแบบท่ารำที่มีลักษณะการยกขากว้างได้ หรือการแสดงชุดเสลาลีลา ที่นุ่งผ้าซิ่นยาวพอดีกับเท้าจะทำให้สะดุดกับผ้าซิ่น เนื่องจากมีท่ารำที่เป็นลักษณะนั่งคุกเข่า จึงต้องนุ่งผ้าซิ่นให้ยาวพอดีกับข้อเท้าของนักแสดง เป็นต้น นอกจากนี้สรีระร่างกายของนักแสดงก็เป็นปัญหาในการแต่งกายด้วย ดังนั้นควรออกแบบเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับนักแสดง ท่ารำ อุปกรณ์การแสดง (ถ้ามี) และออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดของการแสดงนั้น ๆ

(5) การกำหนดระยะเวลาในการแสดง พบว่า การกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการแสดงมีผลต่อการคัดเลือกท่ารำ เพราะในบางครั้งผู้สร้างสรรค์ออกแบบท่ารำไว้จำนวนมาก เมื่อนำมาแสดงเข้ากับดนตรีทำให้การแสดงมีความยาวเกินไป ดังนั้นจึงควรตัดท่ารำที่ลักษณะซ้ำซ้อนออก และคัดเลือกท่ารำที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกันมากที่สุดมาบรรจุเรียงร้อยเข้าด้วยกันเพื่อให้การแสดงนั้นเกิดความสมบูรณ์มากที่สุด

2. นาฏยลักษณะการแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมั่งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิจัยพบว่านาฏยลักษณะการแสดงมี 4 ด้าน ตามแนวคิดเรื่องนาฏยลักษณะ ได้แก่

2.1 ดนตรี พบว่า ดนตรีเป็นสิ่งที่ผู้ชมสามารถรับฟังง่ายที่สุด ซึ่งเกิดความรู้สึกเป็นปฏิกิริยาตอบสนอง เช่นเดียวกับเครื่องแต่งกาย ดนตรีเป็นเครื่องช่วยแสดงนาฏยลักษณะแบ่งออกได้ 3 ประการ คือ (1) คุณลักษณะของเสียง (2) วิธีบรรเลง และ (3) สำเนียงดนตรี

(1) คุณลักษณะของเสียง ระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมั่งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวรใช้เสียงฆ้อง 3 ใบ ซึ่งทำหน้าที่ขึ้นจังหวะในระหว่างการบรรเลง (โหม่ง โหม่ง โหม่ง โหม่ง) จึงทำให้ผู้แสดงใช้เสียงฆ้องเป็นเครื่องดนตรีหลักในการเคลื่อนไหว

(2) วิธีบรรเลง แนวเพลงมั่งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวรได้การถ่ายทอดมาจากชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านมั่งคละ จังหวัดพิษณุโลก ของอาจารย์ประโยชน์ ลูกพลับ เป็นหัวหน้าคณะ ซึ่งมีวิธีบรรเลงจังหวะของแต่ละเพลงโดยเป็นการรวกลองมั่งคละที่มีเสียงว่า โกร๊ก~ เท่านั้น แต่มหาวิทยาลัยนเรศวรได้มีวิธีบรรเลงจังหวะการจบของแต่ละเพลงเป็นการรวกลองมั่งคละที่มีเสียงว่า โกร๊ก~ เหมือนกัน เพียงแต่เพิ่มวิธีบรรเลงจังหวะขึ้นมาอีกในตอนท้ายของการรวกลองมั่งคละ คือ โกร๊ก~ ต๊ะละต๊ะ ต๊ะต๊ะต๊ะต๊ะ โดยที่ระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมั่งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวรใช้วิธีบรรเลงจังหวะการรวกลองมั่งคละ คือ โกร๊ก~ ต๊ะละต๊ะ ต๊ะต๊ะต๊ะต๊ะ เหมือนกัน

(3) สำเนียงดนตรี ระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมั่งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร มีสำเนียงดนตรีของมั่งคละเดิมที่มีสำเนียงดนตรีที่ดังเร้าใจ ดังเจิดจ้า แจ่มใส ด้วยเสียงของปี่และเสียงกลองมั่งคละ แต่มีสิ่งที่แตกต่างในเรื่องสำเนียงดนตรี คือ สำเนียงดนตรีของมั่งคละที่ดัดแปลง โดยกลุ่มคณาจารย์มีสำเนียงที่นุ่มนวล อ่อนหวาน ซึ่งได้นำเครื่องดนตรีปี่ออกแล้วนำเครื่องดนตรีซอู้ ซลุ่ยเพียงออ ซลุ่ยหลีบ และฆ้องวงใหญ่มาแทน และกลุ่มนิสิตได้ใช้สำเนียงปี่เล่นในทางมวยไทยและรำดาบ จึงทำให้นาฏยลักษณะสำเนียงดนตรีไม่ชัดเจน

2.2 เครื่องแต่งกาย พบว่า ผู้วิจัยได้นำจุดเด่นของเครื่องแต่งกายที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องบ่งชี้นาฏยลักษณ์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (1) จุดเด่นเฉพาะชิ้นส่วน (2) ภาพรวมของเครื่องแต่งกาย (3) สีของเครื่องแต่งกาย และ 4) วัสดุ

(1) จุดเด่นเฉพาะชิ้นส่วน ระบุว่าสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวรมีจุดเด่นเฉพาะชิ้นส่วน คือ การนุ่งโจงกระเบน แต่การสวมเสื้อมีความแตกต่างกัน เนื่องจากมีกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ของกลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตแตกต่างกัน ซึ่งจุดเด่นเฉพาะชิ้นส่วนของกลุ่มคณาจารย์ ได้แก่ ผู้แสดงชาย คือ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นมีผ้าคล้องคอพาดไหล่ 2 ข้าง และผ้าคาดเอว แสดงหญิง คือ การนุ่งด้วยโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอก มีผ้าพาดไหล่และห่มด้วยผ้าสไบ เข็มขัดทับ และจุดเด่นเฉพาะชิ้นส่วนของกลุ่มนิสิตสร้างสรรค์ภายใต้กรอบแนวคิดของทั้ง 3 ปี จึงมีความแตกต่างในเรื่องจุดเด่นเฉพาะชิ้นส่วน

(2) ภาพรวมของเครื่องแต่งกาย ระบุว่าสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวรมีภาพรวมของเครื่องแต่งกายที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ของกลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตที่มีความแตกต่างกัน คือ กลุ่มคณาจารย์จะเห็นภาพรวมของเครื่องแต่งกายในมิติของชาวบ้าน ส่วนกลุ่มนิสิตเห็นภาพรวมของเครื่องแต่งกายได้ 3 มิติ คือ มิติของชาวบ้าน มิติของนักมวยหญิง และมิติของนักดาบชาย เนื่องจากว่าภายใต้กรอบแนวคิดของทั้ง 3 ปี

(3) สีของเครื่องแต่งกาย ระบุว่าสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวรมีสีของเครื่องแต่งกายที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ของกลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตที่มีความแตกต่างกัน คือ กลุ่มคณาจารย์พบว่า สีม่วง เป็นสีที่มีการเลือกใช้มากที่สุด ซึ่งสีม่วงเป็นสีประจำจังหวัดพิษณุโลก และสีประจำวันเกิดพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิรยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี รองลงมาเป็นสีเทา-ส้แดง ซึ่งสีเทา หมายถึงสีของสมอง แปลว่าความคิดหรือปัญญา สี้แดง หมายถึงสีของคุณธรรมและความกล้าหาญ โดยสีส้แดง ประกอบด้วย สีแดง หมายถึงสมเด็จพระนเรศวร แปลว่าความกล้าหาญ และสีชมพู เปรียบถึงสีของดอกเสลา ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนของกลุ่มนิสิตมีการใช้สีของเครื่องแต่งกาย จำนวน 3 สี คือ สีเหลือง หมายถึงพระพุทธชินราช แปลว่าคุณธรรม สีเหลือง-เขียว เปรียบถึงสีของดอกดาวเรือง ซึ่งเป็นสีประจำวันราชการที่ 9 สีม่วง ซึ่งสีม่วงเป็นสีประจำจังหวัดพิษณุโลก และสีแดง หมายถึงสมเด็จพระนเรศวร

(4) วัสดุ ระบุว่าสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร มีวัสดุที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ของกลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตที่มีความแตกต่างกัน คือ กลุ่มคณาจารย์มีการเลือกใช้ผ้าโจงกระเบน 3 แบบ คือ เป็นผ้าทอลายดอกปิบ มีลักษณะผ้าที่หนา ผ้าทอลายทอง มีลักษณะผ้าที่หนักแต่มีความเงาของสีทอง และผ้าสีพื้น มีลักษณะผ้าที่มีความแข็งและกระด้าง ส่วนชนิดของเสื้อมีลักษณะที่เงาขึ้นแสงได้ดี และของกลุ่มนิสิต เลือกใช้ผ้าโจงกระเบนเป็นผ้าสีพื้นมีลักษณะผ้าที่มีความแข็งและกระด้าง

2.3 อุปกรณ์การแสดง พบว่า อุปกรณ์การแสดงจึงนับได้ว่าเป็นบ่งชี้ถึงนาฏยลักษณ์ของการแสดงชุดใดชุดหนึ่งได้ อีกประการหนึ่งอุปกรณ์การแสดง ระบุว่าสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวรสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) เครื่องดนตรี (2) อาวุธ และ (3) เบ็ดเตล็ด

(1) เครื่องดนตรี ใช้กล่องม้งคละและไม้ตีกล่องม้งคละนำมาเป็นอุปกรณ์การแสดง จึงทำให้เครื่องดนตรีเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้แสดงถือและบรรเลงในระหว่างการแสดงอีกด้วย ดังนั้น ท่าทางของการพ้อนรำจึงถูกกำหนดด้วยท่าทางการถือเครื่องดนตรี และวิธีบรรเลงในการแสดง

(2) อาวุธ นำดาบมาใช้ในการแสดงเพื่อตอบสนองแนวคิดของการแสดงที่สื่อถึงแม่ท้าวไม้รำ 12 ไม้ และแม่ท้าวไม้ตี 6 ไม้

(3) เบ็ดเตล็ด นำร่มกระดากที่เขียนลายคำว่า มน กับ กน และมีดอกเสลาที่เป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อตอบสนองแนวคิดของการแสดง และไม้ไผ่ เพื่อตอบสนองแนวคิดของการแสดงที่สื่อถึงการละเล่นกระทืบไม้

2.4 การแสดง พบว่า เมื่อวิเคราะห์การแสดงของระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวรมีองค์ประกอบเด่น คือ (1) การพ้อนรำประเภทหมู่ (2) การพ้อนรำประเภทคู่ และ (3) การพ้อนรำประเภทเน้นการใช้มือ

(1) การพ้อนรำประเภทหมู่ มีนักแสดงตั้งแต่ 6 – 12 คน เพื่อแสดงความพร้อมเพรียง การแปรแถว การจับคู่ และการจับกลุ่มหรือการตั้งข่ม

(2) การพ้อนรำประเภทคู่ ชูดไม้มวยลีลาม้งคละ และชุดลีลาลายดาบที่ผู้แสดงเคลื่อนไหวร่างกายด้วยพลังที่แข็งแรง คู่กัน เพื่อสื่อถึงมวยไทยและการรำดาบ

(3) การพ้อนรำประเภทเน้นการใช้มือ มีลักษณะการใช้มือและแขนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการแสดง และมีการเคลื่อนไหวมือและแขนตลอดเวลาการแสดง

7. การสรุปผลและอภิปรายผล

7.1 การสรุปผล

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้

(1) แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ข้อ คือ

(1.1) แนวคิดการสร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตมีความแตกต่างในเรื่องของแนวคิดการสร้างสรรค์ คือ กลุ่มคณาจารย์ เป็นการสร้างสรรค์ภายใต้กรอบของนโยบายมหาวิทยาลัยนเรศวรที่นำผลงานไปเผยแพร่ผ่านโครงการนวัตกรรมการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม โครงการเทิดวิศิษฎ์ศิลป์ ปันสยาม และโครงการศิลปวัฒนธรรมอุดมศึกษา ที่มหาวิทยาลัยนเรศวรเข้าร่วม ในส่วนด้านแรงบันดาลใจพบว่า ได้นำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก รวมถึงแนวคิดการนำสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร มาเป็นแรงบันดาลใจ โดยแนวคิดการสร้างสรรค์ของคณาจารย์มีแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายกัน คือ การสร้างงานด้วยวิธีนำเสนอจุดที่น่าสนใจของงานเดิมมาขยายแล้วสร้างสรรค์ให้เกิดงานใหม่ โดยที่งานเดิมของจังหวัดพิษณุโลกคือดนตรีม้งคละ ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้าน จึงทำให้คณาจารย์ได้สร้างสรรค์แนวคิดระบำม้งคละในรูปแบบนาฏศิลป์แบบพื้นเมือง ซึ่งเป็นรูปแบบที่นำเอาศิลปะท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ มาใช้ ให้ความรู้สึกถึงกลิ่นไอของท้องถิ่น และกลุ่มนิสิต เป็นการสร้างสรรค์ภายใต้โครงการสร้างงานทางด้านนาฏยประดิษฐ์ ของภาควิชาศิลปะการแสดง สาขานาฏศิลป์ไทย ในหลักสูตรการเรียน ซึ่งทางอาจารย์ในภาควิชาศิลปะการแสดง สาขานาฏศิลป์ไทย ได้กำหนดกรอบของปี 2560, 2561 และ 2562 คือ กรอบในการสร้างสรรค์ของปี 2560 เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร

มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) กรอบในการสร้างสรรค์ของปี 2561 เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของไทยแลนด์ 4.0 คือ มั่งคั่ง มั่งคั่ง และยั่งยืน และกรอบในการสร้างสรรค์ของปี 2562 เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องของกรอบที่กำหนดโดยอาจารย์ในแต่ละปี จึงทำให้นิสิตหาแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานภายใต้กรอบที่สาขาวิชากำหนดไว้แล้วมีการนำวงดนตรีม้งคละมาบรรเลงในการแสดง

(1.2) กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งคละของมหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคณาจารย์ และกลุ่มนิสิต มีกระบวนการสร้างสรรค์ 7 ขั้นตอน ได้แก่

(1.2.1) ศึกษาค้นคว้า พบว่ากลุ่มคณาจารย์ ซึ่งมีการค้นคว้าข้อมูลที่คล้ายกัน คือ นำเสนอถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคเหนือตอนล่างในจังหวัดพิษณุโลก วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลกกับของมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยศึกษาเกี่ยวกับวงดนตรีม้งคละ และประวัติความเป็นมาท่ารำและองค์ประกอบต่างของระบำม้งคละเป็นหลัก แต่ในกลุ่มนิสิต ซึ่งการค้นคว้าข้อมูลมีส่วนที่คล้ายกันกับกลุ่มคณาจารย์ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวงดนตรีม้งคละ เนื่องจากว่านิสิตได้นำวงดนตรีม้งคละมาบรรเลงให้การแสดงทั้งหมดจึงต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับวงม้งคละ แต่มีความแตกต่างในเรื่องข้อมูลของแรงบันดาลใจภายใต้กรอบของสาขาวิชาที่กำหนดไว้

(1.2.2) เลือกเพลง พบว่าการเลือกเพลงจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) วงดนตรี พบว่าการเลือกประสมวงดนตรีของคณาจารย์ได้ยึดรูปแบบเครื่องดนตรีเดิมเป็นหลักแต่มีการปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรีตามแนวคิดของการแสดง ส่วนกลุ่มนิสิตได้เลือกประสมวงดนตรีที่มีรูปแบบเดิมเป็นหลักเหมือนกับกลุ่มคณาจารย์ แต่มีเพิ่มเครื่องดนตรีที่มาประกอบจังหวะเท่านั้น โดยไม่มีการเปลี่ยนเครื่องดนตรีแต่อย่างใด และ (2) เพลง พบว่า การเลือกเพลงที่ใช้ในการแสดงของกลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตมีลักษณะการเลือกเพลงที่เหมือนกัน คือ เลือกเพลงที่มีชื่อเรียกเป็นไม้ เป็นเพลงฝึกหัดในชั้นพื้นฐาน เลือกเพลงเกี่ยวกับธรรมชาติ และเลือกเพลงเกี่ยวกับวิถีชีวิต ในส่วนเลือกเพลงอื่นทั้ง 2 กลุ่ม ได้เลือกเพลงที่ตอบโจทย์ต่อแนวคิดของการแสดงในแต่ละชุด

(1.2.3) กำหนดรูปแบบเนื้อหาและขอบเขต พบว่า การกำหนดรูปแบบเนื้อหาของกลุ่มคณาจารย์เป็นลักษณะ Story Dance นำเสนอเรื่องราวในรูปแบบของระบำ หรือใช้ระบำเป็นตัวเล่าเรื่อง และ Pure Dance นำเสนอในรูปแบบของระบำแท้ ไม่มีเรื่องราว มุ่งเน้นความสวยงามเป็นหลักสำคัญ ส่วนกลุ่มนิสิตเป็นลักษณะ Pure Dance อย่างเดียว และขอบเขตการแสดง พบว่ากลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตมีลักษณะการกำหนดขอบเขตที่คล้ายกันในเรื่องนักแสดง ระยะเวลาในการแสดง อุปกรณ์การแสดง และสถานที่ประกอบการแสดง แต่ในด้านงบประมาณกลุ่มของคณาจารย์ได้งบประมาณจากมหาวิทยาลัยนเรศวร และกลุ่มนิสิตเป็นงบประมาณส่วนตัว เนื่องจากผลงานได้เผยแพร่ในโครงการสร้างงานทางด้านนาฏยประดิษฐ์ ของภาควิชาศิลปะการแสดง สาขานาฏศิลป์ไทย เป็นหลักสูตรในการเรียน จึงมีความแตกต่างกันในเรื่องงบประมาณ

(1.2.4) ออกแบบท่ารำ พบว่า กลุ่มคณาจารย์ได้ออกแบบท่ารำที่ได้รับแนวคิดมาจากท่ารำของระบำม้งคละ 77 ท่า ซึ่งนำมาปรับท่ารำในการแสดงจำนวน 18 ท่า และได้ออกแบบท่ารำตามแนวคิดของการแสดงแต่ละชุด คือ แนวคิดที่มาจากท่ารำพื้นบ้านที่มีอยู่เดิมนำมาประยุกต์กับท่ารำของนาฏศิลป์ไทยพื้นฐาน แนวคิดที่มาจากท่ารำมาจากหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สงสารวัฏ แนวคิดที่มาจากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและจุดเด่นในจังหวัดพิษณุโลก และแนวคิดที่มาจากจากต้นเสลาผลิบานจนถึงเสลาออกผล เป็นการเปรียบได้กับวิถีชีวิตของเหล่านิสิตในมหาวิทยาลัย

นเรศวร รวมถึงกลุ่มนิสิตชุดม้งละครทบไม้ก็ได้รับแนวคิดมาจากท่ารำของระบำม้งละคร 77 ท่า เช่นกัน จำนวน 6 ท่า และทั้ง 3 ชุดการแสดง ได้ออกแบบท่ารำตามแนวคิดของการแสดงแต่ละชุด โดยที่ชุดไม้มวยลีลาม้งละครและลีลาลายดาบไม่ได้นำท่ารำของระบำม้งละครเดิม 77 ท่า มาปรับใช้ในการออกแบบท่ารำ

(1.2.5) คัดเลือกนักแสดง พบว่ากลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตมีปัจจัยในการคัดเลือกนักแสดงที่เหมือนกัน คือ (1) ระดับความสามารถของผู้แสดง (2) สรีระร่างกายของนักแสดง และ (3) จำนวนของนักแสดง

(1.2.6) ออกแบบองค์ประกอบการแสดงอื่น ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ (1) อุปกรณ์ประกอบการแสดง พบว่า การเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงของ 2 กลุ่ม อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองกับวัตถุประสงค์ของการแสดงว่าต้องการนำเสนอผ่านอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการแสดงทั้ง 4 ชุด คือ ระบำม้งคลาสสิก ฐาน เกลาลีลาม้งละครทบไม้ และลีลาลายดาบ และ (2) เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง พบว่า การออกแบบเครื่องแต่งกายของกลุ่มคณาจารย์ได้ออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงชายที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของระบำม้งละครเดิม คือ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น มีผ้าคล้องคอพาดไหล่ 2 ข้าง และผ้าคาดเอว ส่วนการออกแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงหญิงที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของระบำม้งละครเดิม แต่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับแนวคิดของการแสดง มี 4 แบบ คือ (1) นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอก มีผ้าพาดไหล่และห่มด้วยผ้าสไบ เข็มขัดทับ (2) นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อเกะอก ห่มด้วยผ้าสไบ เข็มขัดทับ (3) นุ่งผ้าขึ้นแบบเสมอเข้ามียะบาย ห่มผ้าแถบ และ (4) นุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า ห่มผ้าสไบ เข็มขัดทับ ส่วนกลุ่มนิสิต ม้งละครทบไม้ได้ออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงชายที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของระบำม้งละครเดิม คือ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น มีผ้าคล้องคอพาดไหล่ 2 ข้าง และคาดเอว ส่วนการออกแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงหญิงที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของระบำม้งละครเดิม แต่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับแนวคิดของการแสดง คือ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอก และคาดเอว และอีก 2 ชุดการแสดงได้ออกแบบเครื่องแต่งกายตามแนวคิดการแสดงที่สื่อถึงเครื่องแต่งกายจากมวยไทย และเครื่องแต่งกายของรำดาบ

(1.2.7) การปรับแก้ไขการแสดง พบว่า การปรับแก้ไขการแสดงของทั้ง 2 กลุ่ม คือ (1) การคัดเลือกเพลง (2) การคัดเลือกนักแสดง (3) การออกแบบท่ารำ (4) องค์ประกอบการแสดง และ (5) การกำหนดระยะเวลาในการแสดง ซึ่งกลุ่มคณาจารย์มีลักษณะที่คล้ายกัน แต่กลุ่มของนิสิตในการแก้ไขผลงานสร้างสรรค์ ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานจะอยู่ภายใต้ของภาควิชาศิลปการแสดง สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ซึ่งได้มีการกำหนดช่วงในการพัฒนาของการออกแบบการแสดง โดยแบ่งเป็น ร้อยละ 25 ร้อยละ 35 ร้อยละ 50 ร้อยละ 75 และร้อยละ 100 กับอาจารย์ในภาควิชาที่เป็นคณะกรรมการภายในที่ให้ความเห็นในการปรับปรุงผลงานในแต่ละครั้งของการพัฒนาของการออกแบบการแสดง

(2) นาฏยลักษณะการแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งละครของมหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิจัยพบว่านาฏยลักษณะการแสดงมี 4 ด้าน ตามแนวคิดเรื่องนาฏยลักษณะ ได้แก่

(2.1) ดนตรี พบว่า ระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงม้งละครของมหาวิทยาลัยนเรศวร มี 3 ประการ คือ (2.1.1) คุณลักษณะของเสียง ใช้เสียงฆ้อง 3 ใบ ซึ่งทำหน้าที่ย่นจังหวะในระหว่างการบรรเลง (โหม่ง โหม่ง โหม่ง โหม่ง) จึงทำให้ผู้แสดงใช้เสียงฆ้องเป็นเครื่องดนตรีหลักในการเคลื่อนไหว (2.1.2) วิธีบรรเลง มหาวิทยาลัยนเรศวรได้มีวิธีบรรเลงจังหวะขึ้นมามากขึ้นในตอนที่ท้ายของการร่วกลองม้งละคร คือ โกร๊ก~ ต๊ะละต๊ะ ต๊ะต๊ะต๊ะ และ (2.1.3) สำเนียงดนตรี เป็นสำเนียงดนตรีของม้งละครเดิมที่มีสำเนียง

ดนตรีที่ดังเข้าใจ ดังเจิดจ้า แจ่มใส ด้วยเสียงของปี่และเสียงกลองมโหรี แต่สิ่งที่ต่างกัน คือ สำเนียงดนตรีของมโหรีที่ดัดแปลง โดยกลุ่มคณาจารย์มีสำเนียงที่นุ่มนวล อ่อนหวาน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิด แต่กลุ่มนิสิตมีสำเนียงให้เหมาะสมกับแนวคิดการแสดงของมวยไทยและรำดาบ ในส่วนการจัดวงดนตรีระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวรมีด้วยกันอยู่ 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบขบวน และ (2) รูปแบบการนั่งเล่น และสามารถเป็นรูปแบบการบันทึกเสียงได้ เนื่องจากว่านิสิตได้มีการส่งงานแต่ละครั้งมีการแก้ไขและปรับเปลี่ยนเพลงที่ใช้การแสดงจึงสะดวกที่ใช้การบันทึกเสียง

(2.2) เครื่องแต่งกาย พบว่า ระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (2.2.1) จุดเด่นเฉพาะชิ้นส่วน คือ เป็นการนั่งโจงกระเบน แต่การสวมเสื้อมีความแตกต่างกัน (2.2.2) ภาพรวมของเครื่องแต่งกาย พบว่า มีความแตกต่าง คือ กลุ่มคณาจารย์จะเห็นภาพรวมของเครื่องแต่งกายในมิติของชาวบ้าน ส่วนกลุ่มนิสิตเห็นภาพรวมของเครื่องแต่งกายได้ 3 มิติ คือ มิติของชาวบ้าน มิติของนักมวยหญิง และมิติของนักดาบชาย เนื่องจากว่าภายใต้กรอบแนวคิดของทั้ง 3 ปี มีความแตกต่างกัน (2.2.3) สีของเครื่องแต่งกาย พบว่า มีการใช้สีม่วงมาเป็นสีของเครื่องแต่งกาย และ (2.2.4) วัสดุ พบว่า มีความแตกต่างกัน คือ กลุ่มคณาจารย์มีการเลือกใช้ผ้าโจงกระเบน 3 แบบ ได้แก่ เป็นผ้าทอลายดอกปี่ มีลักษณะผ้าที่หนา ผ้าทอลายทอง มีลักษณะผ้าที่หนากแต่มีความเงาของสีทอง และผ้าสีพื้น มีลักษณะผ้าที่มีความแข็งและกระด้าง ส่วนชนิดของเสื้อมีลักษณะที่เงาขึ้นแสงได้ดี และของกลุ่มนิสิต เลือกใช้ผ้าโจงกระเบนเป็นผ้าสีพื้นมีลักษณะผ้าที่มีความแข็งและกระด้าง โดยทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ มีกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ของกลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตแตกต่างกัน

(2.3) อุปกรณ์การแสดง พบว่า ระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร เลือกใช้อุปกรณ์ประเภทเครื่องดนตรี คือ กลองมโหรีและไม้ตีกลอง ประเภทเบ็ดเตล็ด คือ ร่มกระดาดลายดอกเสลา และไม้ไผ่ และเลือกใช้อุปกรณ์ประเภทอาวุธ คือ ดาบ ซึ่งมีความแตกต่างในการเลือกใช้อุปกรณ์การแสดง เนื่องจากมีกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ของกลุ่มคณาจารย์และกลุ่มนิสิตแตกต่างกัน

(2.4) การแสดง พบว่า ระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นการฟ้อนรำประเภทหมู่ การฟ้อนรำประเภทเน้นการใช้มือ และการฟ้อนรำประเภทตุ้ม ในส่วนรูปแบบการแสดงระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร คือ การร่ายของกลองมโหรีในตอนเปิดการแสดง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้แสดง จากนั้นเริ่มการแสดง ในส่วนท้ายของการแสดงเป็นการตั้งขุมและรำเข้าเวที และ การร่ายของกลองมโหรีในตอนเปิดการแสดง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้แสดง จากนั้นเริ่มการแสดง ในส่วนท้ายของการแสดงการตั้งขุมจบการแสดงโดยไม่มีการรำเข้าเวที ถือว่าเป็นการจบการแสดง

7.2 อภิปรายผล

(1) ระบำมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นการสร้างสรรค์โดยกลุ่มคณาจารย์และนิสิตของมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นแนวคิดการสร้างสรรค์ภายใต้กรอบของนโยบายของมหาวิทยาลัยนเรศวรและเป็นแนวคิดการสร้างสรรค์ภายใต้หลักสูตรการเรียนของภาควิชาศิลปการแสดง สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยที่นำเสนอศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสรรค์ของมาลินี อาษาอุทการ

(2) ด้านการสร้างสรรค์ ระบำมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวรมีรูปแบบในลักษณะ Story Dance นำเสนอเรื่องราวในรูปแบบของระบำ หรือใช้ระบำเป็นตัวเล่าเรื่อง และ Pure Dance นำเสนอ

ในรูปแบบของระบำแท้ ไม่มีเรื่องราว มุ่งเน้นความสวยงาม เป็นหลักสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสรรคของมาลินี อาชายุทธการ

(3) ด้านนาฏยลักษณะระบำสร้างสรรค์โดยใช้วงมโหรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร จะพบได้ว่าดนตรีมโหรีเป็นนาฏยลักษณะในการสร้างสรรค์ระบำของมหาวิทยาลัยนเรศวร เนื่องจากว่ากลุ่มของคณาจารย์และกลุ่มนิสิตสร้างสรรค์ระบำขึ้นมาเพื่อประกอบดนตรีมโหรี และสามารถบอกถึงลักษณะของนาฏศิลป์พื้นเมืองของภาคเหนือตอนล่างได้อย่างชัดเจน รวมถึงรูปแบบโครงสร้างของคุณลักษณะของเสียง วิถีบรรเลง และ สำเนียงดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดนาฏยลักษณะของสุรพล วิรุฬห์รักษ์

8. ข้อเสนอแนะงานวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1.1 เป็นแนวคิดสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านมโหรีโดยจัดอบรมให้แก่บัณฑิตและนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร

1.2 จากผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ระบำพื้นบ้านต่าง ๆ เพื่อให้มีผลงานการสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาระบำสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับมโหรีของบุคลากรครูโรงเรียนภายในจังหวัดพิษณุโลก

2.2 ควรศึกษาในประเด็นเรื่องความยั่งยืนของระบำสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับมโหรีและวงดนตรีมโหรีของชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์ให้อยู่ในท้องถิ่นสืบไป

9. เอกสารอ้างอิง

ณัฐชา นัจจนาวากุล, อัจฉรา ศรีพันธ์, รุ่งนภา นิคมพัฒน์ และ วราภรณ์ เชิดชู. (2559). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาแบบการแสดงมโหรีในเขตภาคเหนือตอนล่าง*. (ม.ป.ท.)

นุชนาฏ ติเจริญ. (2544). *รำมโหรีในจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย และอุตรดิตถ์*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มาลินี ดิลกวนิช. (2543). *ระบำและละครในอาเซีย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาลินี อาชายุทธการ. (2547). *พื้นฐานนาฏยประดิษฐ์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนต์เสน่ห์แห่งวัฒนธรรมไทย. (2557). *มโหรี*. วารสารมีชีวิต STYLE นิสิต มน. , 10(144), 13.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. อักษรเจริญทัศน์.

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์. (2444). *จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก*. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการฉลองวันประสูติ ครบ 100 ปี วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2506, (ม.ป.ท.)

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). *นาฏศิลป์ปริทรรศน์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทาน บุญเมือง. (2562). *มโหรีพิษณุโลก : การประสมวง พิธีกรรม และความเชื่อ*. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 11(3), 158-159.